

บทที่ 1

บทนำ

โลหิตจางเป็นภาวะที่ร่างกายมีปริมาณเม็ดเลือดแดงต่ำกว่าปกติ โดยทั่วไปมักเกิดจากการได้รับสารอาหารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเม็ดเลือดแดงไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย สาเหตุของโลหิตจางที่พบบ่อยคือการขาดสารอาหารพวกธาตุเหล็ก กรดโฟลิกและวิตามินบี 12 ในประเทศไทยสาเหตุของโลหิตจางส่วนใหญ่เกิดจากการขาดธาตุเหล็ก ส่วนการขาดกรดโฟลิกพบว่ามีความสัมพันธ์กับการขาดเหล็ก กล่าวคือ ผู้ป่วยโลหิตจางจากการขาดเหล็กจะพบว่า มีระดับกรดโฟลิกในซีรัมต่ำกว่าปกติได้ 10-64% (สุวิทย์ อารีกุล, 2529; Herberg et al., 1986)

โลหิตจางจากการขาดสารอาหารนี้เป็นปัญหาสำคัญอันหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งจะพบภาวะโลหิตจางได้มากในสตรีวัยเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะขณะตั้งครรภ์และให้นมบุตร (ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์และพันธ์ วิโนจจะกุล, 2525; สาคร ธนमितต์ 2527/2528) จากการตรวจเลือดหญิงมีครรภ์ที่มาฝากครรภ์ตามโรงพยาบาลต่างๆพบว่า มีอุบัติการณ์ของโลหิตจางประมาณร้อยละ 30-50 อุตการณ์จะมากกว่านี้ในชนบทที่ยากจน (ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ และพันธ์ วิโนจจะกุล, 2525)

ภาวะโลหิตจางเนื่องจากการขาดสารอาหารนี้จะรักษาโดยการให้ยาบำรุง ซึ่งมีสารอาหารเหล่านี้เป็นองค์ประกอบ ยาแผนปัจจุบันที่ใช้ในการรักษาโลหิตจาง มีธาตุเหล็กเป็นส่วนประกอบหลัก อาจมีวิตามินชนิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเม็ดเลือด เช่น วิตามินบี 12 กรดโฟลิก และวิตามินซี เป็นต้นรวมอยู่ด้วย นอกจากจะใช้ยาแผนปัจจุบันแล้วในประเทศไทยก็มียาแผนโบราณหลายชนิด ซึ่งผู้ผลิตอ้างสรรพคุณไว้ว่าเป็นยาบำรุงเลือด ยาแผนโบราณที่ใช้บำรุงเลือดนี้ ประกอบด้วยสมุนไพรต่าง ๆ เช่น คำฝอย โกงสุ เชียง โกงสุล เจตมูลเพลิงแดง ซึ่งสมุนไพรที่นำมาเป็นส่วนประกอบนี้ ก็อาศัยความเชื่อที่ถ่ายทอดกันมานานว่าสมุนไพรที่ให้ลักษณะคล้ายกับอะไร ก็จะรักษาโรคนั้น ๆ สมุนไพรที่มีสีแดง เช่น คำฝอย ผาง จะรักษาโรคเกี่ยวกับเลือดได้ ปัจจุบันไม่มีการศึกษาถึงผลของการใช้สมุนไพรนี้ต่อการรักษาโรคโลหิตจาง การศึกษาจึงทำการตรวจหาปริมาณธาตุเหล็กและกรดโฟลิกซึ่งเป็นสารสำคัญในการสร้างเม็ดเลือดแดงในยาบำรุงเลือดแผนโบราณและสมุนไพรที่ใช้เป็นส่วนประกอบในยาบำรุงเลือด ส่วนวิตามินบี 12 ซึ่งเป็นวิตามินที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเม็ดเลือดที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง

นั้น ไม่ได้ตรวจหาวิตามินบี 12 ในการศึกษานี้ เนื่องจากจะไม่พบวิตามินบี 12 ในพืช (Chanarin, 1985) การศึกษานี้จะทำโดย

1. วิเคราะห์ปริมาณธาตุเหล็กและกรดโฟลิก ในยาบำรุงเลือดแผนโบราณและสมุนไพรที่มีสรรพคุณบำรุงเลือด

2. เปรียบเทียบปริมาณธาตุเหล็กและกรดโฟลิก ในยาบำรุงเลือดแผนโบราณว่าเพียงพอกับความต้องการของร่างกายหรือไม่ ซึ่งปริมาณธาตุเหล็กและกรดโฟลิกที่ได้รับจากยาบำรุงเลือดแผนโบราณควรมากกว่าหรืออย่างน้อยก็เท่ากับความต้องการสารอาหารทั้งสองในแต่ละวัน จึงจะเชื่อได้ว่าสามารถใช้เป็นยาบำรุงเลือดได้